

Jasmina Stolić¹, master teoretičar umetnosti
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača
„Mihailo Palov”, Vršac

Originalni naučni rad
UDK: 37.022

=====

RAZVIJANJE MUZIČKIH SPOSOBNOSTI PREDŠKOLSKE DECE KROZ ODREĐENE OBLIKE MUZIČKIH AKTIVNOSTI

Rezime: Sprovedeno istraživanje imalo je nameru da utvrdi u kojoj meri vaspitači pridaju značaju određenim oblicima muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta. U istraživanju se pretpostavilo da će se vaspitači opredeliti da u svom vaspitno-obrazovnom radu, najviše primenjuju muzičke igre, kao i da su iste, po njihovom mišljenju, najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti. Rezultati istraživanja doneli su neočekivane i različite zaključke od pretpostavljenih – da vaspitači najviše primenjuju pevanje pesama, kao i da muzičke igre, po njihovom mišljenju, nisu najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti, već se nalaze na četvrtom mestu po važnosti u rangui od pet ponuđenih odgovora.

Ključne reči: muzičke igre, muzičke sposobnosti, oblici muzičkih aktivnosti.

Uvod

Često se u današnje vreme na svom profesionalnom putu pedagozi i psiholozi susreću sa problemima i pitanjima: Zbog čega hodnici vrtića i škola sve manje odjekuju brojalicama i razbrajalicama? Koji su razlozi za izumiranje dečjih igara? Zbog čega sve manje ima dečjih horova u osnovnim i srednjim školama? Zbog čega su vokalne sposobnosti učenika na niskom nivou? Šta je doprinelo manjem broju omladine u kulturno-umetničkim društvima? Odgovori na postavljena pitanja mogu se tražiti još u periodu predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem postavljaju se temelji buduće ličnosti, a od njegovog kvaliteta značajnim delom zavisi uspešnost daljeg razvoja i učenja. Društveno vaspitanje dece predškolskog uzrasta ostvaruje se ujedinjenim delovanjem porodičnog vaspitanja i predškolske ustanove (Kamenov, 1995). Razvoj muzičkih sposobnosti dece, negovanje ljubavi prema muzici kao i muzičkog ukusa, trebalo bi da se razvija postepeno i stručno vođeno od strane vaspitača, kao i uzajamnom saradnjom vaspitača, predškolske ustanove i porodice. Kako bi se ispunili ti ciljevi, vaspitači bi trebalo da se upoznaju sa muzičkim sposobnostima i načinima njihovog razvijanja.

Teorijske osnove i terminološka razjašnjenja

Pod pojmom muzičkih sposobnosti mnogi autori podrazumevaju muzikalnost. Ruski muzički psiholog i pisac Boris Mihailovič Teplov (rus. Борис Михайлович Теплов) smatra da muzikalnost sadrži niz muzičkih sposobnosti koje omogućavaju da se neko bavi muzikom. Osnovni znak muzikalnosti je doživljavanje muzike kao odraz određenog sadržaja (Radičeva,

¹ jaca.stolic@gmail.com

2008: 91). Teplov tome dodaje da *ako neko dete reaguje emotivno, a u isto vreme nije u stanju da registruje intonativne ili ritmičke netačnosti u izvođenju, njegove emocije odražavaju sadržaj muzičkog dela samo u najopštijim crtama* (Radičeva, 2008: 91). Prema tome, muzikalnost bi podrazumevala emotivno reagovanje na muziku, ali i aktivno i istančano slušanje i primanje muzike. Američki muzički psiholog Karl Sišor (engl. K. Seashore) smatra da je muzikalnost skup posebnih sposobnosti (postoji 25 sposobnosti), a u praksi predškolskog vaspitanja i obrazovanja fokus je na razvijanju sledećih: osećaj za različitu visinu, jačinu, trajanje tonova, osećaj harmonije i skladnosti tonova, obim pamćenja, odnosno memorije i osećaj za ritam (Kojov-Bukvić, 1989: 22). Svaka od muzičkih sposobnosti trebalo bi da se razvija kroz određene oblike muzičkih aktivnosti koji su sastavni deo muzičkih aktivnosti. Oblici muzičkih aktivnosti isti su za sve uzrasne grupe, ali imajući u vidu razlike u psihofizičkom razvoju, razlikuju se po složenosti zadatka i zahtevima za njihovo ostvarivanje. U muzičkom vaspitanju predškolske dece koriste se sledeći oblici aktivnosti: pevanje, slušanje muzike, sviranje na dečjim instrumentima i muzičke igre (Đurković-Pantelić, 1998).

Muzičke igre, kao oblik muzičkih aktivnosti, predstavljaju igre u kojima je muzička misao pokretač i nosilac svih radnji koje se zbivaju u igri.

Muzičke igre u znatnoj meri doprinose svestranom razvoju ličnosti i intelekta, obogaćuju psihički život, doprinose estetskom vaspitanju i razvijaju raznovrsne pokrete a njihovih posebna uloga je u oplemenjivanju ritma kretanja, rada značajnih funkcija organizma i niza drugih osobina i sposobnosti neophodnih u svakodnevnom životu (Đurković-Pantelić, 1998: 139).

Adekvatnom primenom muzičkih igara može se pozitivno uticati na razvoj muzičkih sposobnosti, koje će doprineti da pokreti budu u skladu sa muzikom. Samim tim, deci će se razvijati motorika, koordinacija pokreta ruku i nogu i vršiće se uticaj na držanje tela. Pravilnim odabirom muzičkih igara deci se može razviti sposobnost zapažanja, osećaj za kolektivno izvođenje, tolerancija, sposobnost emocionalnog doživljaja putem kvalitetne muzike, utičući pritom na formiranje muzičkog ukusa dece. Shodno tome, muzičke igre utiču na celokupan razvoj dečije ličnosti.

Tendencije ka obogaćivanju literature o muzičkim igrama imali su brojni autori, gde su, pored pridavanja značaja istih i prezentovanja muzičkih primera, predlagali podele muzičkih igara. Možda je najdetaljniju podelu muzičkih igara predstavila autorka Milena Đurković-Pantelić u knjizi *Metodika muzičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta* (izdatoj 1998. godine). Autorka je posebno izdvojila prve igre uz pokrete i muziku, koje mogu da se izvode sa decom u prve tri godine života. U poglavlju *Muzičke igre*, Đurković-Pantelić je definisala pojam muzičkih igara, opisala njihov značaj i predstavila podelu. Ona ističe da su muzičke igre polazna osnova u radu svakog vaspitača i da od njih zavisi celokupan razvoj dečje ličnosti (Đurković-Pantelić, 1998). Autorka je napomenula da je osnovna podela muzičkih igara na igre sa pevanjem i igre uz instrumentalnu muziku, ali je predložila precizniju podelu: brojalice, igre sa pevanjem, igre uz instrumentalnu muziku, narodna kola i plesovi, stvaralačke igre (plesne improvizacije), igre iz oblasti teorije muzike (koje predstavljaju muzičke didaktičke igre) i muzičke dramatizacije (Đurković-Pantelić, 1998). Muzičke igre koje autorka Đurković-Pantelić nije pomenula, a veoma su značajne za razvoj muzičkih sposobnosti predškolske dece, jesu igre dečjim instrumentima koje podrazumevaju: igre uz poznate pesme, brojalice i kompozicije. Pomenute igre istakla je Nadežda Vukomanović, koja je godine 1981. u koautorstvu sa Olgom Komnenić, izdala zbirku muzičkih igara za decu predškolskog i nižeg školskog uzrasta.

Može se zaključiti da su muzičke igre važan oblik muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti predškolske dece; svoj značaj izražavaju u tome, da se u vaspitno-obrazovnim ustanovama mogu primenjivati sa decom od najranijeg uzrasta, i pre toga, od rođenja, do uključivanja u program pripreme za školu, uključujući i pripremni predškolski program. Uvidom u program vaspitno-obrazovnog rada predškolskog vaspitanja i obrazovanja u SAP Vojvodini (izdatog 1988. godine), ustanovljeno je da je u velikoj meri dat značaj igrama kao obliku muzičkih aktivnosti. U programu se, za svaku uzrasnu grupu, navodi okviran broj muzičkih igara koji bi trebalo da se izvodi u toku godine, uz napomenu da je potrebno, i u svakodnevnim aktivnostima, postepeno podsticati decu da se uključuju u njihovo izvođenje. U pomenutom programu data su uputstva za razvoj muzičkih sposobnosti predškolske dece putem muzičkih igara, ali ne i kriterijumi za njihov izbor (kao i pojedini primeri muzičkih igara). Uvidom u program *Model osnova programa vaspitno-obrazovnog rada sa predškolskom decom* (izdatog 1995. godine) i *Pravilnik o opštim osnovama predškolskog programa*, (izdatog 2006. godine), koji je trenutno jedini zvaničan program, utvrđeno je da u okviru muzičkog vaspitanja prepoznaju četiri oblika muzičkih aktivnosti: slušanje muzike, pevanje, sviranje na muzičkim instrumentima i plesne aktivnosti. Primećuje se da su izostavljene muzičke igre, kao značajan oblik aktivnosti. U pravilnicima je takođe napomenuto da bi trebalo sve aktivnosti realizovati kroz igru, gde se može opravdati izostanak muzičkih igara kao oblika muzičkih aktivnosti, ali ne i opravdati zbog čega ih više zvanično nema u programu.

Već je istaknuto da je neophodna saradnja između vaspitača, predškolske ustanove i porodice. Pored toga da su vaspitači upoznati sa oblicima muzičkih aktivnosti i mogućnostima razvijanja muzičkih sposobnosti, ne možemo biti sigurni da li dete kod kuće sluša muziku koja je primerena njegovom uzrastu. Ne možemo biti sigurni da li roditelji pevaju sa detetom pesme, izvode brojalice, razbrajalice... Zbog toga je važno da vaspitači budu upoznati sa porodičnim uslovima u kojima dete odrasta, a roditelji bi trebalo da upoznaju ciljeve, sadržaje i načine rada u ustanovi kako bi mogli da se uključe u njen rad (Kamenov, 1995). Vaspitači bi trebalo da budu svesni značaja muzičkog vaspitanja dece, kao i dobrog poznavanja oblika muzičkih aktivnosti kao temelja za dalji razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta. Ovo istraživanje pruža saznanje koliko vaspitači smatraju da su pojedini oblici muzičkih aktivnosti značajni za razvoj muzičkih sposobnosti predškolske dece. Sličnim istraživanjem na našim prostorima bavila se Slađana Jovanović, na temu *Karakteristike muzičkih igara i njihove realizacije u radu sa decom predškolskog uzrasta*, te ćemo rezultate pomenutog istraživanja uporediti sa nalazima našeg istraživanja.

Predmet i problem istraživanja

Predmet istraživanja je mišljenje vaspitača o značaju realizacije pojedinih oblika muzičkih aktivnosti u funkciji razvoja muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta, kao i saznanje o ispoljenoj potrebi za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja. Problem istraživanja zasniva se na pitanjima: da li vaspitači prepoznaju značaj pojedinih oblika muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta i kako ih vrednuju, kolika je učestalost korišćenja određenih pomoćnih sredstava u okviru muzičkih igara, da li izražavaju potrebu za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja i u kom segmentu rada im je ona potrebna.

Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je da se utvrdi da li vaspitači prepoznaju značaj pojedinih oblika muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta, kao

i da li postoji potreba za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja. Da bi se ostario definisani cilj istraživanja potrebno je realizovati sledeće istraživačke zadatke:

1. ispitati koji oblik muzičkih aktivnosti vaspitači najviše primenjuju u odnosu na uzrasnu grupu u kojoj rade;
2. ispitati mišljenje vaspitača o važnosti oblika muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta;
3. ispitati u kojoj meri stepen obrazovanja vaspitača utiče na ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja;
4. ispitati da li postoji razlika između procenjenog stepena sopstvenih muzičkih kompetencija vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja;
5. ispitati u kom segmentu rada je vaspitačima potrebna podrška u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja;
6. ispitati kolika je učestalost korišćenja muzičkog instrumenta (npr. klavira, harmonike, gitare) u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Hipoteze istraživanja

Na osnovu pristupa predmetu istraživanja i ukazanom značaju istog, kao i postavljenog cilja i zadataka istraživanja, formulisane su sledeće hipoteze od kojih se pošlo u istraživanju.

Opšta hipoteza glasi:

H0 – Pretpostavlja se da vaspitači prepoznaju i visoko vrednuju značaj realizacije pojedinih oblika muzičkih aktivnosti koji pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta, kao i da postoji potreba za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Posebne hipoteze su:

H1 – Pretpostavlja se da vaspitači najviše primenjuju muzičke igre kao oblik muzičkih aktivnosti u odnosu na uzrasnu grupu u kojoj rade.

H2 – Pretpostavlja se da je mišljenje vaspitača da su muzičke igre najvažniji oblik muzičkih aktivnosti koji pozitivno utiče na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta.

H3 – Pretpostavlja se da ne postoji značajna razlika u odnosu na stepen obrazovanja vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

H4 – Pretpostavlja se da postoji značajna razlika između procenjenog stepena sopstvenih muzičkih kompetencija vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

H5 – Pretpostavlja se da je mišljenje vaspitača da im je najviše potrebna podrška u sviranju na muzičkom instrumentu (npr. klaviru, gitari, harmonici).

H6 – Pretpostavlja se da vaspitači, koji u objektu poseduju muzički instrument (npr. klavir, harmoniku ili gitaru), povremeno primenjuju isti u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Varijable istraživanja, populacija u uzorak istraživanja

U skladu sa ciljem, zadacima i hipotezama istraživanja, postavljene su varijable: uzrasna grupa, stepen obrazovanja vaspitača i muzičke kompetencije vaspitača. Uzorak je prigodni, a činilo ga je 115 ispitanika, vaspitača u radnom odnosu.

Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Prilikom istraživanja korišćena je deskriptivna metoda, koja je odabrana u skladu sa prirodom problema, predmetom, ciljem i zadacima, kao i u skladu sa postavljenim hipotezama istraživanja. U radu je primenjena tehnika anketiranja, a za instrument je upotrebljena anketa u vidu upitnika koji je bio anoniman i namenjen vaspitima u radnom odnosu. (Pitanja su postavljena u pisanoj formi i odgovori se daju u pisanoj formi.) U radu je korišćen upitnik koji se sastoji od dvanaest pitanja pažljivo formulisanih, od kojih su jedanaest pitanja zatvorenog tipa i jedno pitanje kombinovanog tipa. Statistička obrada podataka dobijenih anketiranjem vršena je pomoću statističkog paketa SPSS.20. FOR WINDOWS, a akcenat je stavljen na deskriptivnu statistiku (u okviru nje frekvence, mere proseka, standardna devijacija, rang) i neparametrijski hi kvadrat tekst i korelaciju (računat je Spirmanov koeficijent korelacije koji predstavlja neparametrijsku meru povezanosti između dve varijable ispitanika).

Rezultati istraživanja

Najpre će se pristupiti analizi strukture ispitanika. Od ispitanika (u daljem tekstu vaspitača) tražilo se da zaokruže uzrasnu grupu u kojoj rade. Od ukupnog broja vaspitača (vidi tabelu 1), u jaslenoj grupi izjasnilo se da radi njih 18 (15,7%), u mlađoj grupi 17 (14,8%), u srednjoj grupi 34 (29,6%), u starijoj grupi 23 (20,0%) i u pripremljenoj grupi 23 (20,0%). Može se zaključiti da je najveći broj vaspitača koji rade u srednjoj grupi, zatim nešto manji koji rade u starijoj i pripremljenoj grupi, a najmanji i približno jednak broj koji rade u jaslenoj i mlađoj grupi. Drugi zadatak je bio da zaokruže sopstveni stepen obrazovanja. Od ukupnog broja 115 (100%), sa srednjom školom izjasnilo se da radi njih 16 (13,9%), sa višom školom 47 (40,9%), sa visokom strukovnom školom (sa završenim specijalističkim studijama ili bez njih) 43 (37,4%) i sa akademskim studijama (sa završenim master studijama ili bez njih) radi njih 9 (7,8%). Može se zaključiti da je najveći broj zaposlenih sa završenom višom školom, a nešto manji sa završenom visokom školom (sa završenim specijalističkim studijama ili bez njih), znatno manji broj je sa završenom srednjom školom, a najmanji broj sa završenim akademskim studijama (sa završenim master studijama ili bez njih).

Nakon analize strukture vaspitača, pristupa se analizi zadataka, hipoteza i rezultata istraživanja. Kako bi se ispunio prvi zadatak istraživanja, da se ispita koji oblik muzičkih aktivnosti najviše primenjuju u odnosu na uzrasnu grupu u kojoj rade, postavljen im je zadatak da se izjasne koji od ponuđenih oblika muzičkih aktivnosti najviše primenjuju tokom održavanja aktivnosti iz muzičkog vaspitanja. Odgovori koji su bili ponuđeni su sledeći: 1. izvođenje brojalica, 2. pevanje pesama, 3. slušanje muzike, 4. muzičke igre (npr. igre sa pevanjem, muzičke didaktičke igre, narodne igre i druge), 5. sviranje na instrumentima Orfovog instrumentarijuma. U prvoj hipotezi pretpostavilo se da vaspitači najviše primenjuju muzičke igre kao oblik muzičkih aktivnosti. Dobijeni rezultati posmatrani su u odnosu na uzrasnu grupu u kojoj vaspitač radi. Došlo se do zaključka da najveći broj vaspitača u jaslenoj uzrasnoj grupi najviše primenjuje pevanje pesama kao oblik muzičkih aktivnosti, a da muzičke igre izuzetno mali broj primenjuje. Slična situacija može se zapaziti kod vaspitača koji rade u mlađoj, srednjoj i starijoj uzrasnoj grupi, da najveći broj najviše primenjuje pevanje pesama, a muzičke igre primenjuje izuzetno mali broj ispitanika. U odnosu na vaspitače koji rade u prethodno pomenutim uzrasnim grupama, oni koji rade u pripremljenoj predškolskoj grupi, takođe najviše primenjuju pevanje pesama, ali i u nešto značajnijem broju muzičke igre.

Tabela 1. Tabela prikaz primene oblika muzičkih aktivnosti u odnosu na uzrasnu grupu u kojoj vaspitač radi

		Primena oblika muzičkih aktivnosti					Ukupno
		1. izvođenje brojlica	2. pevanje pesama	3. slušanje muzike	4. muzičke igre	5. sviranje na instr. Orfovog instr.	
Uzrasna grupa	jaslena grupa	1	13	3	1	0	18
	mlađa grupa	3	12	1	1	0	17
	srednja grupa	1	20	8	4	1	34
	starija grupa	0	19	1	3	0	23
	pripremna grupa	1	14	0	8	0	23
Ukupno		6	78	13	17	1	115

Na osnovu dobijenih, analiziranih zadataka i postavljene prve hipoteze može se zaključiti odstupanje od iste, kao i da vaspitači u odnosu na uzrasnu grupu najviše koriste pevanje pesama, kao oblik muzičkih aktivnosti, a da su muzičke igre, kao značajan oblik aktivnosti, u manjoj meri zastupljene.

Kako bi se ispunio drugi zadatak istraživanja, da se ispita mišljenje vaspitača o važnosti oblika muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece, vaspitačima je postavljen zadatak da, po svom mišljenju, odrede poredak važnosti oblika muzičkih aktivnosti koje pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece (vidi tabelu 2), tako što će na liniju ispred ponuđenih odgovora upisati jedan broj od 1 do 5 (počevši od broja 1 kao najznačajnijeg oblika muzičkih aktivnosti). Vaspitačima su ponuđeni sledeći oblici muzičkih aktivnosti: 1. izvođenje brojlica, 2. pevanje pesama, 3. slušanje muzike, 4. muzičke igre, 5. sviranje na instrumentima Orfovog instrumentarijuma. U drugoj hipotezi pretpostavilo se da će se na prvom mestu naći muzičke igre kao najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti koji pozitivno utiče na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta. Rezultati su sledeći: na prvom mestu, kao najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti, izabrali su pevanje pesama, na drugom slušanje muzike, na trećem izvođenje brojlica, na četvrtom muzičke igre i na petom sviranje na instrumentima Orfovog instrumentarijuma. Može se zaključiti da su, po mišljenju vaspitača, muzičke igre veoma nisko vrednovane, što odstupa od postavljene hipoteze da je mišljenje vaspitača da su muzičke igre najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti koji pozitivno utiče na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta.

Tabela 2. Tabela prikaz mišljenja vaspitača o važnosti oblika muzičkih aktivnosti i njihov poredak

Tip aktivnosti	N	Mean*	SD*	Rank*
1. izvođenje brojlica	115	2.84	1.367	3
2. pevanje pesama	115	2.19	1.191	1
3. slušanje muzike	115	2.66	1.256	2

4. muzičke igre	115	3.10	1.192	4
5. sviranje instr. Orfovog instr.	115	4.21	1.232	5
Ukupno	115			

*N – broj; Mean – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija (pokazuje koliko u proseku elementi skupa odstupaju od aritmetičke sredine skupa); Rank – rang.

Treći zadatak bio je da se ispita u kojoj meri stepen obrazovanja vaspitača utiče na ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, gde se pretpostavljalo da ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na stepen obrazovanja vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom.

Na osnovu dobijenih rezultata (vidi tabelu 3) od ukupnog broja vaspitača sa srednjom školom (16), 12 (75,0%) izrazilo je potrebu za pomoći u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, a 4 (25,0%) da im pomoć nije potrebna. Od ukupnog broja sa višom školom (47), 24 (51,1%) izrazilo je potrebu za pomoći u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, a 23 (48,9%) da im pomoć nije potrebna. Od ukupnog broja sa visokom školom (sa završenim specijalističkim studijama ili bez njih) (43), 23 (53,5%) izrazilo je potrebu za pomoći u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, a 20 (46,5%) da im pomoć nije potrebna. Od ukupnog broja sa akademskim studijama (sa završenim master studijama ili bez njih) (9), 3 (33,3%) vaspitača izrazilo je potrebu za pomoći u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, a 6 (66,7%) da im pomoć nije potrebna.

Tabela 3. Tabelarni prikaz razlike između stepena obrazovanja vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja

			Da li je potrebna pomoć?		Ukupno
			1. da	2. ne	
Stepen obrazovanja vaspitača	1. srednja škola	broj vaspitača	12	4	16
		stepen obrazovanja vaspitača	75.0%	25.0%	100.0%
		da li je potrebna pomoć	19.4%	7.5%	13.9%
		Ukupno	10.4%	3.5%	13.9%
	2. viša škola	broj vaspitača	24	23	47

		stepen obrazovanja vaspitača	51.1%	48.9%	100.0%
		da li je potrebna pomoć	38.7%	43.4%	40.9%
		Ukupno	20.9%	20.0%	40.9%
	3. visoka škola	broj vaspitača	23	20	43
		stepen obrazovanja vaspitača	53.5%	46.5%	100.0%
		da li je potrebna pomoć	37.1%	37.7%	37.4%
		Ukupno	20.0%	17.4%	37.4%
	4. akademske studije	broj vaspitača	3	6	9
		stepen obrazovanja vaspitača	33.3%	66.7%	100.0%
		da li je potrebna pomoć	4.8%	11.3%	7.8%
		Ukupno	2.6%	5.2%	7.8%
	Ukupno	broj vaspitača	62	53	115
stepen obrazovanja vaspitača		53.9%	46.1%	100.0%	
da li je potrebna pomoć		100.0%	100.0%	100.0%	
Ukupno		53.9%	46.1%	100.0%	
$X^2 (3) = 4.55, P = 0.21$					

Dolazi se do zaključka da je ukupan broj onih kojima je potrebna pomoć 62 (53,9%), a kojima pomoć nije potrebna 53 (46,1%), v. tabelu 4.

Tabela 4. Tabelarni prikaz ispoljene potrebe za pomoći u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. da	62	53.9	53.9	53.9
	2. ne	53	46.1	46.1	100.0
	Ukupno	115	100.0	100.0	

Frequency – frekvencija odgovora; Percent – frekvencija odgovora izražena u procentima; Valid Percent – validni procenti; Cumulative Percent – kumulativni procenti.

Kako bi se ispunio treći zadatak bilo je potrebno primeniti *neparametrijski statistički postupak kojim se ispituje podudarnost dve raspodele* – Hi-kvadrat test (Mišković, 2008: 156). On nije pokazao statistički značajnu razliku između stepena obrazovanja vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, $H^2(3) = 4,55$ $p = 0.21$. Može se zaključiti da je svima potrebna pomoć, bez obzira na stepen obrazovanja.

Iz priloženih rezultata može se doći do zaključka da je potvrđena treća hipoteza da ne postoji značajna razlika u odnosu na stepen obrazovanja vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja. Pomenuti zaključci mogu se dovesti u vezu sa nedovoljnim sticanjem stručnih muzičkih kompetencija vaspitača iz određenih oblasti muzičkog vaspitanja, kao i potrebu za njihovim nadograđivanjem i daljim usavršavanjem. Stručne kompetencije iz određenih oblasti muzičkog vaspitanja (odnosno oblasti iz koje je vaspitaču potrebna pomoć) mogu se sticati pohađanjem organizovanih seminara posvećenih muzičkom vaspitanju predškolske dece ili uzajamnom saradnjom muzičkih saradnika i vaspitača (ukoliko objekat poseduje stručno lice iz pomenute oblasti), kao i samostalnim vežbanjem i daljim nadograđivanjem stečenih stručnih muzičkih kompetencija.

Četvrti zadatak istraživanja bio je da se ispita da li postoji razlika između procenjenog stepena sopstvenih muzičkih kompetencija vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja (vidi tabelu 5). Pretpostavilo se da postoji značajna razlika između procenjenog stepena sopstvenih muzičkih kompetencija vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Tabela 5. Tabelarni prikaz razlike između procenjenog stepena sopstvenih muzičkih kompetencija vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja

		Procena sopstvenog znanja					Ukupno	
		veoma slab	zadovoljavajući	dobar	vrlo dobar	odličan		
Da li je potrebna pomoć?	Da	Broj	2	17	25	10	8	62
		da li je potrebna pomoć	3.2%	27.4%	40.3%	16.1%	12.9%	100.0%
		procena sopstvenog znanja	100.0%	65.4%	64.1%	31.3%	50.0%	53.9%
		Ukupno	1.7%	14.8%	21.7%	8.7%	7.0%	53.9%
	Ne	Broj	0	9	14	22	8	53
		da li je potrebna pomoć	0.0%	17.0%	26.4%	41.5%	15.1%	100.0%
		procena sopstvenog znanja	0.0%	34.6%	35.9%	68.8%	50.0%	46.1%
		Ukupno	0.0%	7.8%	12.2%	19.1%	7.0%	46.1%

Ukupno	Broj	2	26	39	32	16	115
	da li je potrebna pomoć	1.7%	22.6%	33.9%	27.8%	13.9%	100.0%
	procena sopstvenog znanja	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
	Ukupno	1.7%	22.6%	33.9%	27.8%	13.9%	100.0%

$\chi^2(4) = 11,430, p = 0.02.$

Iz priloženih rezultata može se zaključiti da postoji razlika između procene sopstvenih znanja i kompetencija iz oblasti muzičkog vaspitanja od strane vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja. Da bi se utvrdilo da li postoji statistički značajna razlika, neophodno je bilo izračunati hi-kvadrat. Izračunati hi-kvadrat pokazuje da postoji statistički značajna razlika između procene sopstvenih znanja i kompetencija iz oblasti muzičkog vaspitanja od strane vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, $H^2(4) = 11,430, p = 0.02$. Iz priloženog potvrđuje se četvrta hipoteza, da postoji značajna razlika između procenjenog stepena sopstvenih muzičkih kompetencija vaspitača i ispoljene potrebe za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja i zaključuje da vaspitači koji svoje znanje i kompetencije iz oblasti muzičkog vaspitanja procenjuju kao dobro, imaju najveću potrebu za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Sledeći zadatak bio je da se ispita u kom segmentu rada je potrebna podrška u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja (v tabelu 6). Pretpostavilo se da je mišljenje vaspitača da im je najviše potrebna podrška u sviranju na muzičkom instrumentu (npr. klaviru, gitari, harmonici). Vaspitačima su bili ponuđeni sledeći odgovori: 1. sviranje na muzičkom instrumentu (npr. klaviru, gitari, harmonici), 2. vokalno reprodukovanje pesama, 3. slušanje muzike (npr. obrada tempa i dinamike kompozicije putem slušanja muzike), 4. sviranje na instrumentima Orfovog instrumentarijuma, 5. da sami navedu kakva im je pomoć potrebna. S obzirom na to da nijedan od ispitanika nije posebno navodio kakva mu je pomoć potrebna već je zaokružio ponuđene odgovore, nije bilo moguće razmatrati druge odgovore. Rezultati istraživanja daju zaključke da je najveći broj vaspitača izrazio potrebu za podrškom u sviranju na muzičkom instrumentu, što potvrđuje postavljenu petu hipotezu – mišljenje vaspitača je da im je najviše potrebna podrška u sviranju na muzičkom instrumentu (npr. klaviru, gitari, harmonici).

Tabela 6. Tabela prikaz segmenata rada u kojima je vaspitačima potrebna pomoć

Aktivnosti Odgovori	Sviranje na muzičkom instrumentu	Vokalno reprodukovanje pesama	Slušanje muzike	Sviranje na instrumentima Orfovog instrumentarijuma
DA	56 (48.7%)	3 (2.6%)	0 (0%)	9 (7.8%)
NE	59 (51.3%)	112 (97.4%)	115 (100%)	106 (92.2%)
Ukupno	115 (100%)	115 (100%)	115 (100%)	115 (100%)

Šesti zadatak bio je da se ispita učestalost korišćenja muzičkih instrumenata (npr. klavira, harmonike, gitare) u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja (igre uz instrumentalnu muziku, narodna kola i drugo). S obzirom na to da se uz njih mogu koristiti i auditivna i audio-vizuelna sredstva, postavljena je hipoteza da se pretpostavlja da vaspitači, koji u objektu poseduju muzički instrument, isti povremeno primenjuju u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja. Rezultati pokazuju (vidi tabelu 7) da je od ukupnog broja (115), 69 vaspitača odgovorilo da poseduje muzički instrument, a 46 da ga ne poseduje u objektu. S obzirom na to da su oni, koji su odgovorili „ne poseduju muzički instrument u objektu”, na drugo pitanje odgovorili da ga ne koriste, u razmatranje će se uzeti odgovori onih koji ga poseduju u objektu. Od ukupnog broja koji su odgovorili da poseduju muzički instrument u objektu (69), 25 odgovorilo je da ga često primenjuju u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti, 36 povremeno i čak 8 da ga ne primenjuju, iako ga poseduju. Činjenica da vaspitači ne primenjuju muzički instrument koji poseduju u objektu, može ukazivati na to da njim ne vladaju dobro. Iz svega navedenog, može se zaključiti da je potvrđena šesta hipoteza da vaspitači, koji u objektu poseduju muzički instrument (npr. klavir, harmoniku ili gitaru), povremeno primenjuju isti u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Tabela 7. Tabelarni prikaz učestalosti korišćenja muzičkog instrumenta (npr. klavira, harmonike, gitare) u okviru muzičkih igara koje se izvode u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja (igre uz instrumentalnu muziku, narodna kola i drugo)

		Koliko često primenjuju instrumente?			Ukupno
		Često	Povremeno	Nikad	
Da li poseduju muzički instrument:	1. da	25	36	8	69
	2. ne	0	0	46	46
Ukupno		25	36	54	115

Interpretacija nalaza istraživanja

Sprovedeno istraživanje je zasnovano na izraženom interesovanju za proces muzičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta sa akcentom na značaj i vrste muzičkih igara, njihovih karakteristika i uticaja na muzički razvoj dece. Analiziranjem istraživačkih radova brojnih autora koji su se bavili muzičkim igrama, može se zaključiti da one nesumljivo zauzimaju značajno mesto u životu predškolske dece, kao i da imaju važnu ulogu u vaspitno-obrazovnom radu. Analizirajući stare programe vaspitno-obrazovnog rada i upoređujući ih sa novim, zvaničnim programom (*Pravilnik o opštim osnovama predškolskog programa*, izdat 2006. godine), može se zaključiti da ovaj program, za razliku od onog iz 1988. godine, ne prepoznaje muzičke igre kao oblik muzičkih aktivnosti. U odnosu na ovaj podatak postavlja se pitanje: „Da li vaspitači u svom vaspitno-obrazovnom radu treba da primenjuju muzičke igre iako nisu obuhvaćene i prepoznate u zvaničnom programu vaspitno-obrazovnog rada?” Jedini trenutni odgovor na postavljeno pitanje može biti da je u pomenutom programu vaspitno-obrazovnog rada istaknuto da je potrebno sve dečje aktivnosti realizovati kroz igru.

Rezultati empirijskog istraživanja ukazuju na činjenicu koja je možda povezana sa nedostatkom muzičkih igara kao oblika muzičkih aktivnosti u zvaničnom programu vaspitno-obrazovnog rada. S obzirom na značaj muzičkih igara, njihovu mnogostranost i široku primenu u vaspitno-obrazovnom radu, kao i činjenicu da se mogu primenjivati sa decom od najranijeg uzrasta, u istraživanju se pretpostavilo da će se vaspitači opredeliti da u svom vaspitno-obrazovnom radu, najviše primenjuju muzičke igre koje su po njihovom mišljenju, najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti. Rezultati istraživanja doneli su potpuno neočekivane i različite zaključke od pretpostavljenih: vaspitači ne primenjuju najviše muzičke igre (već pevanje pesama) i muzičke igre, po njihovom mišljenju, nisu najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti, već se nalaze na četvrtom mestu po važnosti u rangu od pet ponuđenih odgovora. Razlozi za dobijanje ovih rezultata istraživanja mogu biti mnogobrojni. Prvi, već pomenut, razlog može biti izostavljanje muzičkih igara u zvaničnom programu vaspitno-obrazovnog rada, što bi podrazumevalo izostavljanje i njihove primene. Drugi razlog može biti povezan sa nedovoljnim poznavanjem vrsta muzičkih igara od strane vaspitača, što bi moglo da se nadoknadi organizovanjem stručnih seminara o muzičkim igara koje će pohađati i na taj način sticati stručne kompetencije iz pomenute oblasti. Vaspitači bi se tim putem upoznali sa značajem, vrstama, načinom primene i pregledom relevantne literature autora koji su se bavili pomenutim poljem istraživanja. Dobijeni rezultati, izvedeni zaključci prvog i drugog zadatka istraživanja, kao i odstupanje od hipoteza istih, mogu se uporediti sa pomenutim istraživanjem Slađane Jovanović, na temu *Karakteristike muzičkih igara i njihove realizacije u radu sa decom predškolskog uzrasta*. U istraživanju, na osnovu ček-liste iz radne knjige vaspitača, predstavljen je broj sa minimalno i maksimalno realizovanim muzičkim igrama po mesecima (Jovanović, 2014: 140–141). Došlo se do zaključaka da se u vaspitnoj grupi koja je najmanje realizovala muzičke aktivnosti, muzičke igre uopšte nisu realizovane tokom dva meseca (septembar i januar), dok su u grupi sa maksimalnim brojem realizovanih igara, minimalno realizovane četiri muzičke igre u januaru mesecu, a najviše deset muzičkih igara u decembru mesecu. Može se izvesti zaključak da muzičke igre nisu u velikoj meri zastupljene u toku aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, iako predstavljaju značajan oblik muzičkih aktivnosti koji pozitivno utiče na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta.

Podatak da je vaspitačima jednako potrebna podrška u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, bez obzira na stepen obrazovanja, može ukazivati na potrebu za intenzivnijim organizovanjem seminara gde će sticati stručne kompetencije iz različitih oblasti muzičkog vaspitanja, kao i angažovanjem saradnika koji bi „nadoknadili” stručne kompetencije iz muzičkog vaspitanja koje im „nedostaju”.

Činjenica, potvrđena kroz sprovedeno istraživanje, jeste da vaspitačima treba podrška u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja, bez obzira na stepen obrazovanja. Oni koji su svoje znanje i kompetencije iz oblasti muzičkog vaspitanja procenili kao dobro, imaju najveću potrebu za istim, što ukazuje na potrebu za intenzivnijim organizovanjem seminara gde će sticati stručne kompetencije iz različitih oblasti muzičkog vaspitanja, kao i angažovanjem muzičkih saradnika.

Dobijeni rezultati da je većina vaspitača izrazila potrebu za podrškom u sviranju na muzičkom instrumentu (npr. klaviru, gitari ili harmonici) i da, od broja 69 koji poseduje muzički instrument u objektu, 8 ne koristi, ukazuje na moguću neophodnost za angažovanjem muzičkih saradnika. Postavljaju se pitanja: „Da li stižu dovoljno stručnih kompetencija iz oblasti sviranja na muzičkom instrumentu na visokim školama ili fakultetima na kojima se obrazuju vaspitači?”. Ukoliko ih stižu: „Koliko sami rade na daljem obnavljanju, kontinuitetu vežbanja i

usavršavanju?” U ovom trenutku ne mogu se dati odgovori na postavljena pitanja, ali se može imati na uvid neko dalje razmatranje pomenutih tema, koje za sada ostaju samo na postavljenim pitanjima. Predstavljeni rezultati mogu se dovesti u vezu sa rezultatima pomenutog istraživanja Slađane Jovanović. Analizom odgovora anketiranih vaspitača i muzičkih saradnika gde su predstavljeni predlozi za unapređenje vaspitno-obrazovnog rada u oblasti muzičkih igara, jedan od predloga bio je uključivanje jednog instrumenta pri obradi pesme (deca lakše usvajaju melodiju uz pratnju instrumenta). Drugi predlog bio je izdvajanje više vremena posvećenog sviranju u toku studiranja na visokim školama za obrazovanje vaspitača, kao i isticanje značaja sviranja u radu sa vaspitnim grupama. Ovi rezultati ukazuju na potrebu vaspitača za sticanjem stručnih kompetencija iz oblasti sviranja na instrumentu. Pored predloga za unapređenje vaspitno-obrazovnog rada, vaspitači su istakli primedbe za ostvarivanje muzičke aktivnosti. Izrazili su potrebu za podrškom muzičkog pedagoga i obrazložili da je vaspitač dovoljan za neke vežbe i muzičke igre, ali da nije svaki dovoljno nadaren za sve aktivnosti i da je muzički saradnik neophodan. Druga primedba odnosila se na nedostatak sredstava za rad: instrumenata Orfovog instrumentarijuma, cd plejera, računara, video-bimova, instrumenata (klavira, harmonike ili gitare) i seminara za stručno usavršavanje, što opet ukazuje na potrebu za pomoći i sticanje stručnih muzičkih kompetencija (Jovanović, 2014: 174–175).

Na osnovu interpretacije rezultata istraživanja, može se zaključiti da je delimično potvrđena opšta hipoteza da vaspitači visoko vrednuju značaj realizacije pojedinih oblika muzičkih aktivnosti koji pozitivno utiču na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta (u ovom slučaju muzičke igre), kao i da postoji potreba za podrškom u realizaciji aktivnosti iz muzičkog vaspitanja.

Zaključak

Iz svega navedenog može se zaključiti da su muzičke igre kao oblik muzičkih aktivnosti značajne za razvoj muzičkih sposobnosti predškolske dece, ali da po mišljenju vaspitača ne predstavljaju najznačajniji oblik muzičkih aktivnosti. Upotrebom svih oblika muzičkih aktivnosti kroz igru, može se pozitivno uticati na razvoj muzičkih sposobnosti dece predškolskog uzrasta. Predškolsko vaspitanje i obrazovanje predstavlja važan segment u životima dece jer se tada postavljaju temelji za dalji psihofizički razvoj (u skladu sa tim i muzički), koji se kasnije nadograđuju i usavršavaju u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju. Za uspešan razvoj jedinke, nesumljivo je važna svaka od „karika”, a najveći značaj u ovom procesu imaju upravo vaspitači koji pomenuti razvoj „započinju”. Zbog toga pedagozi i psiholozi na već istaknuta pitanja, odgovore moraju tražiti u svakoj od „karika”, počevši istraživanje od prve, a to je period predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Svima onima koji se zalažu za muzičko vaspitanje i obrazovanje, u skladu sa tim i muzički razvoj svake jedinke, preostaje da još više napora učine kako bi se poboljšala trenutna situacija, imajući u vidu i budućnost muzičkog vaspitanja i obrazovanja.

Literatura:

- Andevski, M., Arsenijević, J. (2012). *Kompetencije zaposlenih u obrazovanju. Istraživanja u pedagogiji*, broj 1, 29–50.
- Đurković-Pantelić, M. (1998). *Metodika muzičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta*. Šabac: Visoka škola za obrazovanje vaspitača.

- Jovanović, S. (2014). *Karakteristike muzičkih igara i njihove realizacije u radu sa decom predškolskog uzrasta*, odbranjen magistarski rad. Jagodina: Univerzitet u Kragujevcu.
- Kamenov, E. (1995). *Model osnova programa vaspitno-obrazovanog rada sa predškolskom decom*. Novi Sad: Odsek za pedagogiju Filozofskog fakulteta.
- Kojov-Bukvić, I. (1989). *Metodika nastave muzičkog vaspitanja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Krajnc, S., Valenčić Zujan, M. (2014). *The impact of collegial cooperation of Pre-school teachers on professional development of individuals and organization*. *Research in Pedagogy*, Vol. 4, No. 2, 11–23.
- Maksimović, J., Petrović, J., Osmanović, J. (2015). *Professional competencies of future pedagogues*. *Research in Pedagogy*, Vol. 5, No. 1, 52–66.
- Pravilnik o opštim osnovama predškolskog programa*. (2006). Beograd: Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik.
- Predškolsko obrazovanje i vaspitanje u SAP Vojvodini*. (1988). Beograd: Pedagoški zavod Vojvodine.
- Radićeva, D. (2008). *Uvod u metodiku nastave solfeda*. Novi Sad: Akademija umetnosti.
- Sturza-Milić, N. (2012). *Značaj akumulacije motoričkog znanja za ispoljavanje motoričke kreativnosti dece*. *Istraživanja u pedagogiji*, broj 2, 53–64.
- Vukomanović, N., Kamnenić, O. (1981). *Muzičke igre*. Gornji Milanovac: Dečje novine.

Biografska nota

Jasmina Stolić je diplomirala na Muzičkoj pedagogiji 2011. godine na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, a u septembru 2014. godine uspešno je odbranila master rad na temu *Muzičke igre i pokret uz muziku u periodu predškolskog uzrasta*. Završila je master studije sa prosečnom ocenom 9,50 i stekla zvanje Master teoretičar umetnosti. Zaposlena je na Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitanja „Mihailo Palov” u Vršcu sa zvanjem saradnika u nastavi za muzičke predmete. Dirigent je tri hora: *Gradskog hora „Zora”*, *Crkvenog hora* u Srbobranu i ženskog hora Visoke škole strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov” iz Vršca i Učiteljskog fakulteta u Beogradu, nastavnog odeljenja u Vršcu.

Jasmina Stolić, MA
Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov"
Vrsac

Original scientific paper
UDK: 37.022
DOI: 10.17810/2015.14

=====

THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN'S MUSICAL ABILITIES THROUGH SPECIFIC TYPES OF MUSICAL ACTIVITIES

Resume: The goal of the conducted research was to explore how much preschool teachers value certain types of musical activities, which positively influence the development of preschool children's musical abilities. The assumption in the research was that preschool teachers would choose musical games as the most prominent activity type in their educational work, as well as consider them to be the most important type of musical activity. The research results gave completely unexpected and different results from the expected. Namely, preschool teachers use sung songs the most, and do not consider musical games the most important musical activity type. Musical games are in the fourth place on an importance list of five items.

Key words: musical abilities, musical games, musical activity types.

Introduction

Today, on their professional, journey pedagogues and psychologists come across the problems and questions: Why are counting rhymes being heard less and less in preschool and school hallways? Why are child games disappearing? Why are there less and less child choirs in elementary and high schools? Why are learners' vocal abilities on a low level? What contributed to a small number of youths in cultural-artistic associations? The answers to these questions can be sought in as early as the preschool education. Preschool education forms the foundation of the students' future personality and on its quality depends the successfulness of further development and learning. The social education of preschool children is achieved through the combined action of family upbringing and preschool education (Kamenov, 1995). The development of musical abilities in children, the fostering of love for music and musical taste, should be gradual and professionally developed by the preschool teachers through collaboration with preschool teachers, preschool institutions and the family. In order to fulfill these goals, the preschool teacher should become familiar with musical abilities and ways of their development.

Theoretical basis and terminology clarification

Many authors consider musical abilities to be the same thing as musicality. The Russian musical psychologist and writer Boris Mihailovic Teplov considers that musicality consists of a number of musical abilities, which enable a person to be a musician. *The main sign of musicality is experiencing music as a reflection of a certain context* (Radiceva, 2008: 91). Teplov adds to this that *if a child reacts emotionally, and is simultaneously not able to recognize intonational and rhythmic mistakes in the performance, its emotions reflect musical content of the piece only in*

the most general way (Radiceva, 2008: 91). Therefore, musicality would represent an emotional reaction to music, but also an active and sophisticated listening and acceptance of music. The American music psychologist Carl Seashore considers musicality to be a collection of special abilities (25 abilities exist). In the preschool education practice the focus is on the development of the following abilities: A feeling for pitch, loudness, tone duration, a feeling for harmony and tone agreement, memory efficiency and a feeling for rhythm (Kojov-Bukvic, 1989:22). Each of the musical abilities should be developed through certain musical activities which are a key element of musical activities. Types of musical activities are the same for all age groups, but having in mind the differences in psychophysical development, they differ in regards to task complexity and demands for their execution. In the preschool education of children the following types of activities are used: singing, listening to music, playing instruments for children and musical games (Durkovic-Pantelic, 1998).

Musical games, as a type of musical activities, represent games in which musical thought is the initiator and carrier of all actions which are happening in the game. *Musical games significantly contribute to the conscious development of character and intellect, enrich the psychological life, contribute to esthetic upbringing and the development of various movements with a special role in refining the rhythm of movement, the functioning of important organic functions and a plethora of other characteristics and abilities necessary for everyday life* (Durkovic-Pantelic, 1998: 139). Adequate implementation of musical games can positively influence the development of musical abilities, which will contribute to the synchronization of movements to the music. Consequently, children will develop their motoric skills, the coordination of arm and leg movement as well as influence the posture. By correctly choosing musical games children can develop the ability to notice, develop a feel for the collective performance, tolerance, the ability for an emotional experience through quality music, while simultaneously developing the musical taste of the children. Hence, musical games influence the whole development of a child's personality.

Many authors had the tendency to enrich the literature on musical games, where apart from expressing the importance of musical games and presenting musical examples, they suggested divisions of musical games. Perhaps the most detailed division of musical games was proposed by the author Milena Đurković-Pantelić in the book *Preschool Children Musical Education Methodology*¹(published in 1998). The author separated the first games through movement and music, which can be performed with children in the first three years of life. In the chapter *Musical games*, Đurković-Pantelić defined the concept of musical game, described its importance and gave the division. She highlights that musical games are the starting point in the work of all preschool teachers and that the whole child personality development depends on them (Durkovic-Pantelic, 1998). The author mentioned that the basic division of musical games is on games with singing and games with instrumental music, but also suggested a more precise division on: counting rhymes, games with singing, games with instrumental music, national dances, creative games (dance improvisations), games in the field of theory of music (which represent musical-didactic games) and dramatizations (Durkovic-Pantelic, 1998). Musical games which the author Đurković-Pantelić did not mention, but which are very important for the preschool children's musical development, are games with familiar songs, counting rhymes and compositions. The mentioned games were emphasized by Nadežda Vukomanović, who published a collection of musical games for preschool children and primary school children, with Olga Komnenić in 1981.

¹Original title: Metodika muzičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta

It can be concluded that musical games are an important form of musical activity, which positively influence the development of musical ability in preschool children and whose importance is expressed through their implementation in the educational process with the youngest children, and even before that, from birth, from the inclusion in the school preparation program, including the preschool preparation program. By examining the preschool educational program of the Autonomous province Vojvodina (published in 1988), it was deduced that games were an important part of musical activities. In the program, for each age group, the proximal number of musical games which need to be implemented during a school year is given, with the note that in everyday activities teachers should encourage children to engage in their implementation. In the aforementioned program instructions were given for the development of musical abilities in preschool children through musical games, but not criteria for their selection (as well as examples of certain musical games). By examining the program *The model for program foundations of educational work with preschool children*² (published in 1995) and *Regulations on the basics of preschool programs*³ (published in 2006), which is currently the only official program, it was concluded that 4 musical activity types can be found in preschool musical education: listening to music, singing, playing a musical instrument and dancing activities. It is noticed that musical games are omitted as an important type of activity. In the regulations it is also indicated that all activities should be realized through games, which can justify the omission of musical games, but not the reason why they are no longer officially in the program.

It has already been foregrounded that the cooperation between preschool teachers, preschool institutions and parents is necessary. Furthermore preschool teachers need to be familiar with types of musical activities and possibilities of developing musical abilities; we cannot be certain whether children listen to music appropriate for their age at home. We cannot be certain whether parents sing with children songs, perform counting rhymes etc. This is why it is important for the preschool teachers to be familiar with family circumstances in which the child is raised, and parents should become familiar with the goals, content and way of work of the preschool institution so as to become involved in its work (Kamenov, 1995). Preschool teachers should be aware of the importance of the musical education of children and the knowledge of musical activity types, as a basis for further development of the preschool children's musical activity. This research gives information on the preschool teachers' importance assessment of certain forms of musical activities for the development of preschool children's musical abilities. Sladana Jovanovic conducted a similar study titled *The characteristics of musical games and their implementation in work with preschool children*. Hence, the results of the aforementioned study will be compared with the results of our study.

Research subject and problem

The research subject is the preschool teachers' opinion on the importance of certain musical activity types, with the role of preschool children musical ability development, as well as the expressed need for assistance in the realization of musical education activities. The research problem is based on the questions: do preschool teachers recognize the importance of certain music activity types, which positively influence the development of preschool children's abilities; how do they assess the musical activities value; how often do they use certain aids

²Original: Model osnova programa vaspitno-obrazovnog rada sa predškolskom decom

³Original: Pravilnik o opštim osnovama predškolskog programa

for musical games; do they express the need for support in musical education realization and in what segment of work is it needed.

The research goal and tasks

The goal of this research is to determine whether preschool teachers recognize the importance of certain musical activity types, which positively influence the development of preschool children's musical ability development, as well as to find out whether there exists a need for support in the implementation of musical education. In order to reach the defined goal of the research the following tasks must be completed:

1. Investigate which type of musical activity preschool teachers' use the most in age groups with which they work.
2. Investigate the opinions of preschool teachers on the importance of musical activity types which positively influence the development of musical abilities in preschool children.
3. Investigate to what extent the educational differences among preschool teachers influences the expressed need for support in the implementation of musical education.
4. Investigate whether a difference exists between the evaluation of the preschool teacher's own musical competency and the need for support in the musical education activities.
5. Investigate in which segment of work preschool teachers need support in the implementation of musical education activities.
6. Investigate how often musical instruments (e.g. pianos, accordions, guitars) are used in musical games which are performed during musical education activities.

Research hypotheses

On the basis of the research subject and the indicated importance of the same, as well as the posed research goal and task, the following hypotheses, which acted as a starting point, were posed.

The general hypothesis:

HG – It is assumed that preschool teachers recognize and highly value the importance of the implementation of certain musical activity types, which positively influence the development of preschool children's musical abilities, and that a need exists for support in the implementation of musical education activities.

Separate hypotheses:

H1 – It is assumed that musical games, as a type of musical activity, are used the most, by preschool teachers, in age groups in which they work.

H2 – Assumes that preschool teachers consider musical games the most important type of musical activity, which positively influences the musical development of preschool children.

H3 – It is assumed that a significant difference does not exist between the preschool teachers' level of education and the expressed need for assistance in the implementation of musical education activities.

H4 – It is assumed that there exists a significant difference between the preschool teachers' self-assessed level of musical competence and expressed need for support in the implementation of musical education activities.

H5 – It is assumed that, in the preschool teachers' opinion, the most support is needed in the playing of musical instruments (e.g. piano, guitar, accordion).

H6–It is assumed that preschool teachers who in their institutions have a musical instrument (e.g. piano, guitar or accordion), use it occasionally for musical games, which are implemented during musical education.

Research variables, population in the research sample

In accordance with the research goal, tasks and hypotheses, the following variables were posed: age group, preschool teachers' educational level and preschool teachers' musical competencies. The sample was adequate, it consisted of 115 employed preschool teachers.

Research methods, techniques and instruments

During the research the descriptive method was used, which was chosen in accordance with the nature of the problem, the subject, goal, tasks and the hypotheses of the research. In the paper the poll technique was implemented, and the instrument was a poll in the form of an anonymous Questionnaire intended for employed preschool teachers. The questions were in the written form, as well as the answerers. In the paper a questionnaire was used which comprised of twelve carefully formulated questions, eleven of which were closed ended questions while one was a combined type. The statistical data processing, of the data collected with the questionnaire, was conducted using SPSS.20. FOR WINDOWS statistical packet, with an accent on descriptive statistics (which incorporated frequency, average, standard deviation, ranking) and a nonparametric Chi-Square test and correlation (Spearman's rank correlation coefficient, which represents nonparametric measure of the connection between two subjects' variables, was calculated).

Research results

Firstly, the structure analysis of the subjects will be described. The subjects (in the following text preschool teachers) were asked to circle the age group in which they work. From the total number of preschool teachers, 18 (15.7%) worked in the toddler group, 17 (14.8%) worked in the younger group, 34 (29.6%) worked in the middle group, 23 (20.0%) worked in the older group and 23 (20.0%) worked in the preparatory group. It can be concluded that the largest number of preschool teachers worked in the middle group, followed by a smaller number in the older and preparatory groups, while the smallest number and approximately the same was in the toddler and younger groups. The second task was for them to circle their educational level. From the total number 115 (100%), 16 (13.9%) indicated that they were working with a high school education, 47 (40.9%) with a vocational college education, 43 (37.4%) with a college education (with or without specialist studies) and 9 (7.2%) with a university (with the completed master studies or without them). It can be concluded that the largest number of employees had a completed vocational college education, and a little smaller number with a completed college education (with or without specialist studies), a considerably smaller number of employees completed high school, while the smallest number completed university (with the completed master studies or without them).

After the preschool teacher structure analysis, the tasks, hypotheses and research results are analyzed. In order to fulfill the first research task, to investigate which type of musical activity is implemented the most, regarding the age group in which the preschool teachers work, the preschool teachers were asked to note which of the given musical activity types they implement the most during musical education activities. The offered answers were: 1. performing counting rhymes, 2. singing songs, 3. listening to music, 4. musical games (e.g. games with singing, musical didactic games, folk games), 5. playing on instruments of Orff's instrumentation. In the first hypothesis it was assumed that preschool teachers most

frequently implement musical games, as a type of musical activity. The gathered data was viewed in relation to the age group which was taught. It was concluded that most teachers who worked with toddlers implemented the musical activity of singing songs, while musical games were very rarely implemented. A similar situation can be noticed with preschool teachers of the younger, middle and older groups of children, and that most preschool teachers implement singing songs the most, while musical games are implemented by a very small number of preschool teachers. In comparison to the preschool teachers who work with the aforementioned age groups, the ones who work with the preparatory groups also implement singing songs the most, but a larger number implements musical games.

Table 1. A tabulation of the implementation of musical activities in reference to the age group in which the preschool teacher works:

		The application of musical activities					Total
		1. performing counting rhymes	2. singing songs	3. listening to music	4. musical games	5. playing instruments of Orff instrumentation	
Age group	toddler group	1	13	3	1	0	18
	younger group	3	12	1	1	0	17
	middle group	1	20	8	4	1	34
	older group	0	19	1	3	0	23
	preparatory group	1	14	0	8	0	23
Total		6	78	13	17	1	115

On the basis of the gathered, analyzed tasks and the first posed hypothesis, divergence from the first hypothesis can be concluded. Furthermore, preschool teachers in accordance with the age groups used singing songs the most and that musical games, as an important type of activity, were implemented less.

In order to accomplish the second task of the research, to investigate the preschool teachers' opinion on the importance of musical activities which positively influence the development of children's musical abilities, the preschool teachers were asked to, in their opinion, rank the musical activities, which positively influence the development of musical abilities in preschool children, according to their importance, by writing a number between 1 and 5 (starting from number one as the most important form of musical activity) under the offered answers. The following types of musical activities were offered: 1. performing counting rhymes, 2. singing songs, 3. listening to music, 4. musical games, 5. playing on instruments of Orff's instrumentation. In the second hypothesis it was assumed that musical games would be evaluated as the most important type of musical activity which positively influences the development of preschool children's musical abilities. The results are as follows: in the first place, as the most important type of musical activity, singing songs was chosen, on the second place listening to music, on the third place performing counting rhymes, on the fourth place musical games and on the fifth place playing musical instruments of the Orff instrumentation. It can be concluded, that musical games are not highly valued by preschool teachers, which is contrary to the proposed hypothesis that in preschool teachers' opinion musical games are the most important type of musical activity which positively influences preschool children's musical abilities development.

Table 2. A tabulation of the preschool teachers' opinion on the importance of musical activity types and their ranks:

Activity type	N	Mean*	SD*	Rank*
1. performing counting rhymes	115	2.84	1.367	3
2. singing songs	115	2.19	1.191	1
3. listening to music	115	2.66	1.256	2
4. musical games	115	3.10	1.192	4
5. playing inst. of Orff's instr.	115	4.21	1.232	5
Total	115			

*N- number; Mean- arithmetic mean; SD – standard deviation (it indicates how much elements together deviate from the arithmetic mean of all the elements);

The third task was to investigate to what extent preschool teachers' education influences their expressed need for support in the implementation of musical education activities, where it was assumed that a statistically significant difference does not exist between the level of education and the expressed need for support.

On the basis of the gathered results of the total number of preschool teachers with a high school education (16), 12 (75.0%) expressed a need for help in the implementation of musical education activities, while 4 (25.0%) did not express the need for help. From the total number with a vocational college education (47), 24 (51.1%) expressed a need for help in the implementation of musical education activities and 23 (48.9%) did not express a need for help. From the total number with a college education (with or without specialist studies) (43), 23 (53.5%) expressed a need for help in the implementation of musical education activities and 20 (46.5%) did not express the need. From the total number with a university (with the completed master studies or without them) (9), 3 (33.3%) expresses a need for help in the implementation of musical education activities, and 6 (66.7%) did not express the need.

Table 3. A tabulation of differences between the preschool teachers' education level and the expressed need for support in the implementation of musical education activities:

			Is help needed?		Total
			1. yes	2. no	
Preschool teachers' education level	1. high school	number of preschool teachers	12	4	16
		preschool teachers' educ. level	75.0%	25.0%	100.0%
		if help is needed	19.4%	7.5%	13.9%
		total	10.4%	3.5%	13.9%
	2. vocational college	number of preschool teachers	24	23	47

		preschool teachers' educ. level	51.1%	48.9%	100.0%
		if help is needed	38.7%	43.4%	40.9%
		total	20.9%	20.0%	40.9%
	3. college	number of preschool teachers	23	20	43
		preschool teachers' educ. level	53.5%	46.5%	100.0%
		if help is needed	37.1%	37.7%	37.4%
		total	20.0%	17.4%	37.4%
	4. university	number of preschool teachers	3	6	9
		preschool teachers' educ. level	33.3%	66.7%	100.0%
		if help is needed	4.8%	11.3%	7.8%
		total	2.6%	5.2%	7.8%
	Total	number of preschool teachers	62	53	115
preschool teachers' educ. level		53.9%	46.1%	100.0%	
if help is needed		100.0%	100.0%	100.0%	
total		53.9%	46.1%	100.0%	
		$X^2 (3) = 4.55, P = 0.21$			

The conclusion is reached that 62 (53.9%) of preschool teachers need help, while 53 (46,1%) do not need help.

Table 4. A tabulation of the expressed need for the implementation of musical education activities:

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. yes	62	53.9	53.9	53.9
	2. no	53	46.1	46.1	100.0
	Total	115	100.0	100.0	

Frequency- answers frequency; Percent – the frequency of answers expressed in percentages; In order to complete the third task a *nonparametric statistical procedure used to examine the compatibility of two distributions* – Chi-Square test, needed to be implemented (Miskovic, 2008:156). It did not show a statistically significant difference between the preschool teachers' educational level and the expressed need for support in the implementation of musical education activities, $X^2 (3) = 4.55 p = 0.21$. It can be concluded that everyone needs help, regardless of the educational level.

From the given results it can be concluded that the third hypothesis was confirmed, that a statistically significant difference between the preschool teachers' educational level and the expressed need for support in the implementation of musical education activities does not exist. The aforementioned conclusions can be connected to the inadequate acquisition of preschool teachers' professional musical competencies in certain areas of musical education,

as well as a need for their further development. Professional competencies form certain musical education areas (i.e. the area in which the preschool teacher needs help) can be gained by attending organized seminars dedicated to the musical education of preschool children or the cooperation of musical assistants and the preschool teachers (if the institution has a professional in the aforementioned area of expertise), as well as independent practice and further development of the acquired professional musical competencies.

The fourth research task was to investigate whether a difference exists between the evaluated level of one's own musical competencies and the expressed need for support in the implementation of musical education activities. It was assumed that a significant difference exists between the evaluated level of the preschool teachers' own music competence and the expressed need for support in the implementation of music education activities.

Table 5. The table showing the difference between the self-evaluated level of preschool teachers' music competence and the expressed need for support in order to carry out music class activities:

			Self-evaluation of knowledge					Total
			Very low	Satisfactory	Good	Very Good	Excellent	
Is help needed?	Yes	Number	2	17	25	10	8	62
		Is help needed	3.2%	27.4%	40.3%	16.1%	12.9%	100.0%
		Self-evaluation of knowledge	100.0%	65.4%	64.1%	31.3%	50.0%	53.9%
		Number	1.7%	14.8%	21.7%	8.7%	7.0%	53.9%
	No	Number	0	9	14	22	8	53
		Is help needed	0.0%	17.0%	26.4%	41.5%	15.1%	100.0%
		Self-evaluation of knowledge	0.0%	34.6%	35.9%	68.8%	50.0%	46.1%
		Total	0.0%	7.8%	12.2%	19.1%	7.0%	46.1%
Total	Number	2	26	39	32	16	115	
	Is help needed	1.7%	22.6%	33.9%	27.8%	13.9%	100.0%	
	Self-evaluation of knowledge	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	
	Total	1.7%	22.6%	33.9%	27.8%	13.9%	100.0%	
$X^2(4) = 11,430, p = 0.02.$								

By looking at the presented results we can conclude that there is a difference between the preschool teachers' self-evaluated music education knowledge and competence and the expressed need for support in order to carry out music class activities. In order to ascertain whether there is a statistically significant difference, it was necessary to calculate Chi-Square. The calculated Chi-Square shows that there is a statistically significant difference between the preschool teachers' self-evaluated music education knowledge and competence and the expressed need for support in order to carry out music class activities, $X^2(4) = 11,430, p = 0.02$. The abovementioned affirms the fourth hypothesis – that there is a significant difference between the preschool teachers' self-evaluated music education knowledge and competence and the expressed need for support in order to carry out music class activities – and concludes that those preschool teachers who evaluate their own music education knowledge and

competence as good, have the greatest need for support in order to carry out music class activities.

The next task was to examine which area of work needed the support in order to carry out music class activities. It was presumed that the preschool teachers' opinion was that they needed support the most for playing musical instruments (e.g. piano, guitar, accordion). The preschool teachers were given the following answers: 1. playing musical instruments (e.g. piano, guitar, accordion), 2. vocal reproduction of songs 3. listening to music (e.g. processing of music tempo and dynamics by listening to music), 4. playing Orff's instruments 5. they were also given the option to indicate what kind of help they needed. Since no one specifically stated what kind of help they needed, and that they rather opted for given answers, it was not possible to consider other answers. The results of the research give us the conclusion that the majority expressed the need for support for playing musical instruments, which confirms the given fifth hypothesis – that the preschool teachers' opinion is that they needed support the most for playing musical instruments (e.g. piano, guitar, accordion).

Table 6. The table depicting the areas of work in which preschool teachers require assistance:

Activities Answers	Playing musical instruments	Vocal reproduction of songs	Listening to music	Playing Orff's instruments
YES	56 (48.7%)	3 (2.6%)	0 (0%)	9 (7.8%)
NO	59 (51.3%)	112 (97.4%)	115 (100%)	106 (92.2%)
Total	115 (100%)	115 (100%)	115 (100%)	115 (100%)

The sixth task was to examine the frequency of musical instrument usage (e.g. piano, guitar, accordion) in musical games which are performed during music classes (games with instrumental accompaniment, national Kolo circle dance etc.). Taking into consideration that both auditory and audio-visual devices can be used with them, a hypothesis was formulated which presupposes that preschool teachers, who possess an instrument on the premises, occasionally use that instrument in music games which are conducted during music class activities. The results show that out of the total number (115), 69 teachers answered that they possess a musical instrument, and 46 that they do not possess a musical instrument on premises. Taking into the account that those who answered that they do not possess a musical instrument on the premises responded to the second question by stating that they do not use one, we will take into consideration the answers of those who do possess instruments on the premises. Out of the total number of those who answered that they possess a musical instrument on the premises (69), 25 individuals answered that they often use it in music games which are conducted during activities, 36 occasionally and no less than 8 that they do not use it, even if they have one. The fact that the preschool teachers do not use musical instruments which they own on the premises may indicate that they do not know how to use it well. After all that has been said, we can conclude that the sixth hypothesis has been confirmed – that the preschool teachers, who possess a musical instrument on the premises (e.g. piano, guitar, accordion), occasionally use it in music games which are conducted during music class activities.

Table 7. The table depicting the frequency of musical instrument usage (e.g. piano, accordion, guitar) in music games which are conducted during music class activities (games with instrumental accompaniment, national Kolo circle dance etc.):

		How often do you use a musical instrument?			Total
		Frequently	Occasionally	Never	
Do they own a musical instrument?	1. yes	25	36	8	69
	2. no	0	0	46	46
Total		25	36	54	115

Interpretation of research results

The conducted research was based on a profound interest in the process of preschool children music education with an accent on the importance and types of music games, their characteristics and influence on the music development of children. By analyzing studies of various authors who dealt with music games, it can be concluded that music games undoubtedly occupy an important place in the life of preschool children, and that they have an important role in education. By analyzing old education programs and by comparing them with the new official program (Regulations on the basics of preschool programs published in 2006.), it can be concluded that this program, in comparison to the 1988. program, does not identify music games as music activities. Regarding this piece of information, a question arises: „should preschool teachers implement music games in their educational work even if they are neither included nor recognized in the official education program?“ Regarding this question, the only answer that can be given now is that in the aforementioned education program it was highlighted that all child activities should be conducted as games.

The results of this empirical research indicate a fact, which is probably linked to the lack of music games as a type of musical activity in the official education program. Taking into consideration the importance of music games, their multifaceted and widespread application in education, as well as the fact that they can be used with the youngest children, the research presupposed that, in their educational work, the preschool teachers would decide to employ music games the most, which are in their opinion the most important type of a music activity. The results of the research have brought various and completely unexpected conclusions, in comparison to those that were presupposed: the preschool teachers do not apply music games the most (but instead, singing songs) and music games, according to their opinion, are not the most important type of music activities, and what is more, they are in the fourth place of importance out of five given answers. The reasons why this research produced such results can be numerous. The first reason, as was already mentioned, may be the omission of music games from the official education program, which would consequently include the absence of their application. The second reason may be linked to the insufficient knowledge of types of music games by preschool teachers, which could be redressed by organizing professional development seminars about music games which they would attend and thus obtain professional competences from the aforementioned fields. Preschool teachers would in this way familiarize themselves with the importance, varieties, ways of application and reviews of relevant bibliography from the authors who dealt with the above-mentioned field of research. The gathered results, the conclusions from the first and second research tasks, as well as the deviation from the hypotheses, can be compared to the research by Slađana Jovanović, on the topic Characteristics of musical games and their implementation in the work with preschool children. In the aforementioned research, on the basis of preschool teachers check lists in the work books, the number of minimum and maximum implemented musical games per month

was presented (Jovanovic, 2014: 140-141). A conclusion was reached that in the preschool group which had the least implemented musical games, musical games hadn't been implemented during two months (September and January), while in the group with the maximum number of implemented games, the minimal number of four musical games was in January and the largest number of ten musical games was in December. It can be concluded that musical games are not widely implemented during musical education activities, although they represent an important type of musical activity which positively influences musical ability development of preschool children.

The data that preschool teachers equally need support in conducting music education activities, regardless of their level of education, may indicate the need for more intensive organization of seminars where they will acquire professional competences from various fields of music education, as well as signing up associates who would "make up for" professional competences from music education which they "lack".

The fact, proven through the undertaken research, is that preschool teachers need support in conducting music education activities, regardless of education level. Those who evaluated their own music education knowledge and competences as good, have the greatest need for help, which indicates the need for more intensive organization of seminars where they will acquire professional competences from various fields of music education, as well as employing music assistants.

The obtained results show that the majority of preschool teachers expressed the need for support in playing musical instruments (e.g. piano, guitar, accordion) and that, out of 69 who own a musical instrument on the premises, 8 of them do not use it, which indicates the possible necessity for employing music assistants. The questions arise: "are sufficient professional competences acquired in the field of playing musical instruments in preschool teacher training colleges or universities?" If they are acquired: "how much do they invest in refreshing, furthering their skills and continuous practicing"? At this point in time, answers cannot be given about the posed questions, but we should have in mind further exploration of the mentioned topics, which for now remain just posed questions. The results shown here can be linked to the results of the aforementioned research of Sladana Jovanovic. By analyzing the questionnaire responses of preschool teachers and music assistants, where suggestions for the improvement of music games within the field of education were presented, one of the suggestions was the inclusion of an instrument while practicing a song (because children acquire melodies more easily with instrumental accompaniments). Another suggestion was to dedicate more time to playing instruments during studies at preschool teacher training colleges, as well as putting more emphasis on playing in classes. These results indicate the need for teachers to acquire new professional competences in the field of playing instruments. Besides the suggestions for the improvement of education, the teachers stressed the objections about how music activities are conducted. They expressed the need for the support of a music pedagogue and explained that teachers are sufficient for some exercises and music games, but explained that not every teacher is sufficiently gifted for all activities and that a music assistant is needed. Another objection concerned the lack of work materials: Orff's instruments, CD players, computers, video projectors, instruments (pianos, accordions and guitars) and professional development seminars, which once again indicates the need for assistance and acquisition of professional music competences (Jovanovic, 2014: 174-175).

Based on the interpretation of the research results, we can conclude that the general hypothesis has been partially confirmed – that preschool teachers highly regard the importance of specific varieties of music activities which positively influence the development of music competence in preschool children (in this case music games), as well as that there is a need for support in conducting music education activities.

Conclusion

From the previously mentioned it can be concluded that musical games are important for the development of preschool children musical ability, but that in the opinion of preschool teachers they are not the most important type of musical activity. Through the usage of all types of musical activities through games, the development of preschool children's musical ability can be positively influenced.

Preschool education represents an important part of children's lives because foundations for a further psychophysical development (which also includes the musical one) are then laid, and which are then improved upon in elementary and high schools, and in higher education. Certainly, for a successful development of an individual, every "link in the chain" is important, but the greatest influence in this process comes from preschool teachers who "initiate" that development. Thus, pedagogues and psychologists have to look for the answers to the posed questions in each one of those "links", by beginning the research with the first one, and that is the period of preschool education. Everyone who stands for music education, therefore also for a musical development of every individual, has to invest even more effort, in order to improve the current situation, while also bearing in mind the future of music education.

References:

- Andevski, M., Arsenijević, J. (2012). *Kompetencije zaposlenih u obrazovanju. Istraživanja u pedagogiji, broj 1*, 29-50.
- Vukomanovic, N. – Kamnec, O. (1981). *Muzicke igre*. Gornji Milanovac: Decje novine.
- Durkovic-Pantelic, M. (1998). *Metodika muzickog vaspitanja dece predškolskog uzrasta*. Sabac: Visoka skola za obrazovanje vaspitaca.
- Jovanovic, S. (2014). *Karakteristike muzickih igara i njihove realizacije u radu sa decom predškolskog uzrasta*, odbranjen magistarski rad. Jagodina: Univerzitet u Kragujevcu.
- Kamenov, E. (1995). *Model osnova programa vaspitno-obrazovanog rada sa predškolskom decom*. Novi Sad: Odsek za pedagogiju Filozofskog fakulteta.
- Kojov-Bukvic, I. (1989). *Metodika nastave muzickog vaspitanja*. Beograd: Zavod za udzbenike i nastavna sredstva.
- Krajnc, S., Valencic-Zujan, M. (2014). *The impact of collegial cooperation of Pre-school teachers on professional development of individuals and organization*. *Research in Pedagogy*, Vol. 4, No. 2, 11-23.
- Maksimovic, J., Petrovic, J., Osmanovic, J. (2015). *Professional competencies of future pedagogues*. *Research in Pedagogy*, Vol. 5, No. 1, 52-66.
- *Pravilnik o opstim osnovama predškolskog programa*. (2006). Beograd: Sluzbeni glasnik RS – Prosvetni glasnik.
- *Predškolsko obrazovanje i vaspitanje u SAP Vojvodini*. (1988). Beograd: Pedagoski zavod Vojvodine.
- Radiceva, D. (2008). *Uvod u metodiku nastave solfedo*. Novi Sad: Akademija umetnosti.
- Sturza-Milic, N. (2012). *Znacaj akumulacije motorickog znanja za ispoljavanje motoričke kreativnosti dece*. *Istraživanja u pedagogiji, broj 2*, 53-64.

Biographical note

Jasmina Stolić graduated from the Academy of Arts in Novi Sad in music pedagogy in 2011, and in September 2014. she successfully presented her Master's thesis on the topic of *Music games and movement with music accompaniment in the preschool period*. She completed her Master's studies with a GPA of 9.50 and thus gained the Master of Arts degree. She works at the Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" in Vrsac as a teaching associate. She is a conductor in three choirs: *City choir "Zora"*, *Church choir* in Srbobran and women choir of the Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" in Vrsac and Teacher Education Faculty in Belgrade, the department in Vrsac.